

ХРИСТІЯНСЬКИЙ ГОЛОС

УКРАЇНСЬКА ЦЕРКОВНА ГАЗЕТА • UKRAINISCHE KIRCHENZEITUNG

РІК ВИДАННЯ • JAHRGANG 71

ТРАВЕНЬ • MAI 2018 • Nr. 9 (3013)

ЦІНА • PREIS • 1,50 EURO

ХРИСТІЯНСЬКИЙ ДЕНЬ ЖІНОК

Це свято присвячено звичайним жінкам – Христовим ученицям, що невідступно слідували за своїм Учителем і не залишили Його навіть в ті хвилини, коли більшість апостолів просто розбіглися. І подія, що згадується в цей день, теж, на перший погляд, повсякденна – не встигнувши здійснити поховальний обряд над померлим Спасителем через наближення суботи, жінки на третю добу після Його хресної смерті поспішили до гробу. З собою вони несли миро – дороге пахуче масло, і йшли до могили помазати тіло Ісуса.

Чи вірили вони в те, що знову побачать Господа живим? Навряд. Як і для інших учнів, арешт, розп'яття і смерть Ісуса були для них своєрідним фіналом – зі стратою Христа ці тендітні жінки втратили основний сенс подальшого існування. Звичайно, вони продовжували жити заради своїх сімей, але жити так, як раніше, повноцінно, щодня спілкуючись з Учителем, вже було неможливо. І все ж любов – безумовна і безмежна, підняла мирноносців

Періно дель Ваґа, Воскреслий Ісус Христос та Марія Магдалина, картина має назву «Noli me tangere» [не торкайся мене, бук. – не тримайся мене]

серед ночі і змусила піти до місця поховання Христа. Серце немов говорило їм: «Поспішайте, і ви побачите те, що радикально змінить ваше життя, зробить його більш осмисленим і глибоким».

Величезна чиста віра святих жінок була винагороджена. Коли вони наблизилися до гробу, тільки тут згадавши, що вхід завалений важким каменем, то побачили, що печера відкрита. Ледве долаючи заціпеніння, вони заглянули всередину і зустріли ангела, який сказав їм, що Той, Кого шукають мирноносці, воскрес і чекає їх в Галілеї.

Швидше за все, інший на місці цих жінок зняковів би, вирішивши, що все бачене ним – галюцинації і плід збудженої уяви. Але учениці Христові повірили відразу і без жодного вагання, отримавши благу звістку, кинулися назад в місто, до апостолів, які сиділи в будинку і там переживали горе. Ще більше віра жінок зміцнилася, коли на зворотній дорозі вони побачили самого воскреслого Господа.

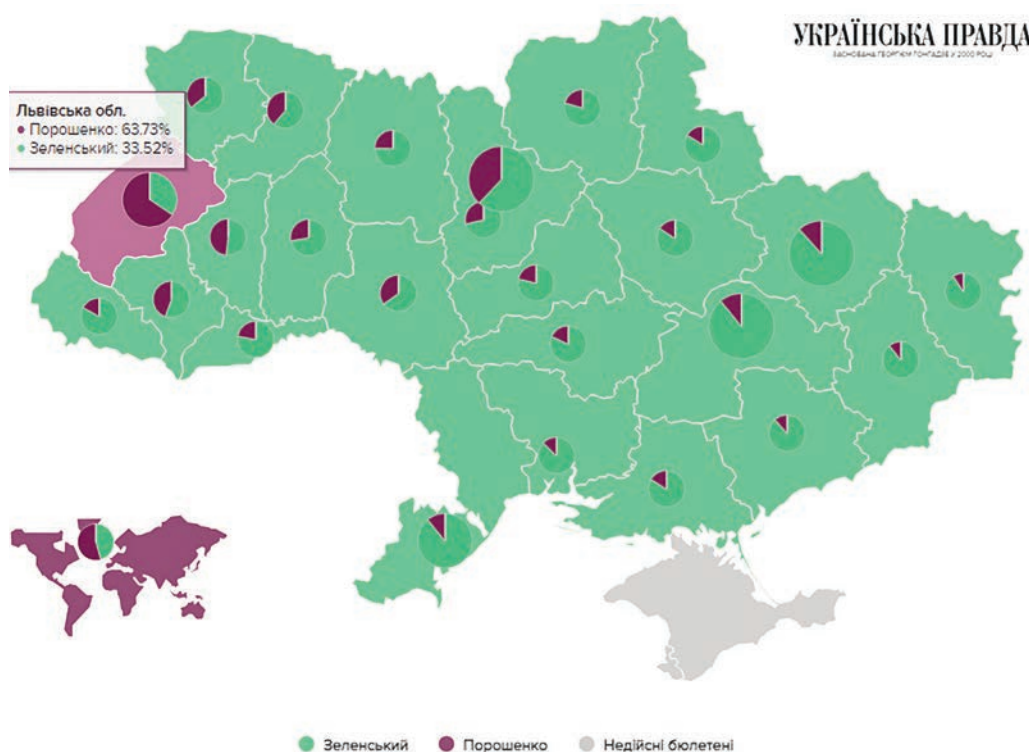
В печері залишилася лише Марія Магдалина, яка, або прийшла не з усіма, або просто вирішила побути наодинці, щоб краще зрозуміти що трапилося. Вона ще не до кінця усвідомила велич цього моменту, і коли перед нею з'явився чоловік, подумала, що це садівник, і стала питати у нього, куди зникло тіло Учителя.

Продовження на 2 стор. ▼

XI

СТРАШНИЙ СОН ПАТРІОТА

Майже чверть століття тому, 11 липня 1994 року, повернувшись додому з роботи, я застав дружину з нашими спільними друзями в похоронному (дослівно) настрої. Вони оплакували не так поразку не надто їм любого Леоніда Макаровича, як перемогу великого і страшного Леоніда Даниловича. Портрет героя, а точніш – його книжка з фотознімком на обкладинці, стояв на краєчку столу, бракувало лиш свічки. Я блюзнірськи насміявся з їхнього смутку, запевнивши, що нічого страшного насправді не буде. Як, утім, і хорошого теж. Так і сталося.

Я голосував тоді проти обох кандидатів, тому що не бачив між ними принципової різниці. Через п'ять років, у 1999-му, я знову голосував проти обох, хоча різницю бачив. Але бачив також, що це ніякі не вибори, а банальний рестлінг, інсценізований спритним Даниловичем та його клеветами. Реальні вибори закінчилися ще в першому турі, ба, навіть раніше, – коли справжніх суперників відсіяли різними способами (деталі – у записках Мельниченка) і лишили натомість для фінального поєдинку найнедолугішого.

І лише у 2010-му я не наважився викреслити обох, зробивши свій вибір майже за Марціалом чи, пак, Іосіфом Бродським: «Но воруґа мне мілей, чем кровопійца». Тим часом без жодних вагання я голосував за Чорновола у 1991-му і за Ющенка у 2004-му.

Продовження на 4 стор. ▼

ХРИСТІЯНСЬКИЙ ДЕНЬ ЖІНОК

▼ Продовження. Початок на 1 стор.

Але садівник назвав її по імені, причому зробив це так, як робила тільки одна Людина на землі. Перед нею стояв Христос: живий, воскреслий, реальний! Радості жінки не було меж! Вона на свої очі побачила Того, Кого ще пару днів тому невтішно оплакувала разом

з іншими ученицями.

Скільки мирноносиць було всього – ми достеменно не знаємо. Євангеліє просто перераховує їх по іменах, і лише кілька жінок називають більш-менш конкретно. Церковна традиція присвоїла звання мирноносиці сімом або вісьмом

ученицям Христа. Всі вони згодом стали полум'яними проповідницями і трудилися нарівні з іншими апостолами. А Магдалина і зовсім удостоїлися честі називатися рівноапостольною, тобто має ту ж славу, що й інші учні-чоловіки.

Потім Господь з'явився

іншим: апостолам, учням, іншим Своїм супутницям, які всі три роки були з Ним. Але першими радісну новину про Воскресіння Спасителя дізналися саме вони, мирноносиці, жінки, які не побоялися ні переслідування старійшин, ні можливої грубості римської

охорони, яка стерегла вхід до гробу, ні інших небезпек, що підстерігають людину вночі. Ученицями рухала любов – та сама любов, якої їх вчив Господь, і яка не відає ніяких перепон – навіть смерть нею не є.

Подано за:
palomnik.com.ua

ХТ

«ПАСХА ПАРИЖА – ПАСХА ГОСПОДНЯ»

Місце молитви. Пресвята Мати. Намолений храм, який для мене, як і для мільйонів, став місцем особливих духовних пережиттів... Там, де починалося моє служіння в Парижі...

Але не йдеться про мене, а про нас всіх: Церкву, цивілізацію, спасіння. Що означає, коли, один із найвідвідуваніших храмів світу у вогні? У суспільстві, політиці, Церкві, Україні і світі стільки розбиття, каліцтва... Страдална Мати! Що означає наш біль, коли ми дивимося, як вогонь нищить храм, якому понад 850 років? Втрата неймовірна, але... ніяк непоправна.

Світова реакція свідчить, що, незважаючи на наш раціоналізм, деконструкцію і десакралізацію, значимість і необхідність символів не втрачена. Критичність раціональної доби не толерує міфу чи казки: кохання – не більше, ніж секс, освіта – інструмент для здобування грошей, гроші – інструмент для здобуття влади. Символи мали б залишитися десь у минулому – у некритичній, органічній, наївній добі.

Чому? І чи справді? Мабуть, ні, бо вічне просто не вмирає, бо Дух живе і дає нове життя. Таким є символ святості, Божої присутності, гостинності, Його – Господа, – наш

у Нього дім. Символ же переносить нас до глибинних змістів. Він не самодостатній, не вичерпаний, не опанований нашими силами, смислами, апетитами чи владою. У ньому завжди продовження. Ми не затримуємося на ньому, бо він несе нас далі, до іншого. Він відкриває тобі і мені врата таїнства.

Крізь сльози втрати радію, що символ промовляє, навіть у своїй смерті. Що він сколихнув цілий світ. Що святе знову на виду. Ви того є свідками.

Так буде в цих днях страстей. Втрата тотальна. Смерть ганебна. Любов безумна. Пасха Господня... в Парижі, зрозуміло, мабуть, зокрема, але так може бути всюди, там де ти і я.

Багато хто вважав, що все втрачено. Їх шокувало й обурювало те, що святині гірше, ніж знищені – позбавлені значення і змісту. Позбавлені живих людей...

Не так! Храм, в якому я знаходив теплий притулок, іконічну серцевину в секулярному Парижі, сьогодні як ніколи привернув увагу світу. Ще ніколи в його історії стільки людей не задивлялися на нього, на Неї, прагнути бути там, разом. З чим: каменем, мистецтвом чи джерелом життя? Він живе, і як фенікс з попелу встане в Пасці.

Те, що відбулося, жакливе, але у глибині душі я переконаний, що це потрясіння епохальне і доленосне. Воно промовить до душ, посіє в серцях

запитання: Чому те що сталося, так бентежить і болить? Що ми втрачаємо в попелі цієї пожежі? Що хочемо віднайти, відновити, оживити?

Потр-Дам встане і відновиться віра. Бо Він встав. Бо без Нього, без Неї, без тої віри немає краси, ні глибини, ні правдивого життя...

Наш сьогоднішній жах і переживання – це парадоксальний коментар, відповідь на культуру одноразовості та споживацтва. Ми вражені, що пропадає щось вічне... помимо наших щоденних звичаїв і рефлексів.

Ми так прагнемо вічності... Пережитий світом шок – це заклик до подвигу, до тривалої Хресної дороги, яка провадить до Воскресіння, до вічного правдивого життя.

У цю ніч світ прокинувся. Навряд чи всі до кінця зрозуміли, що побачили, але вони щось пережили і будуть думати та молитися. І відбудувати... ..не вперше... і не лише храм... ..а цивілізацію... Бо храм – це символ. Він несе далі й у глиб. За ним – таїнство. За ним – спасіння. За ним – дар життя.

Життя здобувається Смертю, яка долає смерть. І там, де сокрушені сили ада, виявляється Божа слава, до якої у цих днях запрошує нас Господь і його Пресвята Мати, – Notre Dame.

Ідім, не сумніваймося!

† Борис Гудзяк,
з персональної інтернет-сторінки
у Фейсбуці

ХТ

БОГОРОДИЦЯ

Під гомоном пісень, які прославляють Воскресіння Ісуса Христа, що є переможним завершенням нашого спасіння, з першими днями місяця травня, в особливий спосіб починаємо прославляти його Пресвяту Матір – Пречисту Діву Марію.

І не можна відділити почитання Пресвятої Богородиці від почитання Ісуса Христа, бо велич і святість Її, і наша честь для Неї, залежні від Її участі в таїнстві Христового вочленення. І хоч Вона належить до людського роду, то задля Богоматеринства Вона вищена понад усіх, навіть ангелів і архангелів, херувимів і серафимів, як ми співаємо в літургійній пісні: «Достойно е...».

Богородиця, це найкраще ім'я, яким можемо назвати Пречисту Діву Марію. Це ім'я є ключем науки Церкви про Неї і почитання Її. Її не почитаємо у відокремленні від Христа, але разом з Ним. І почитання Марії не затьмарює почитання Бога, а навпаки, чим більше почитаємо Марію, тим більше свідомим стає наше розуміння і відношення до Божества Її Сина, нашого Спасителя Ісуса

Христа, Який зійшов з неба і через Марію стався чоловіком, жив між нами, навчав нас і спас нас, як Бог і чоловік. Задля Сина ми почитаємо його Матір, бо ж Вона була й передвибрана до цієї участі в таїнстві нашого відкуплення.

Це таїнство Божого спасіння об'являється нам і сьогодні та продовжується в Церкві, що її заснував Господь як Своє Тіло, і в якій вірні, об'єднані з Христом-

Головою, та в злуці з усіма Святими повинні почитати пам'ять Преславної Приснодіви Марії, Матері Бога і Господа Нашого Ісуса Христа.

Пречиста Діва вже віками признана і почитана, як правдива Матір Бога і Спасителя. З огляду на заслуги Свого Сина, у визначніший спосіб спасення та з'єдинена з Ним тісним і нерозривним союзом.

Продовження на 3 стор. ▼

БОГОРОДИЦЯ

▼ Продовження. Початок на 2 стор.

Люба Яцків, «Не плач мамо за мною»

Вона була збагачена тією найвищою службою й гідністю, щоб стати Матір'ю Божого Сина і задля цього й улюбленою донькою Небесного Отця та храмом Святого Духа. Цими визначними даруваннями ласки Вона перевищає всі сотворіння, небесні і земні.

Що більше, Вона також є матір'ю всіх християн-членів містичного Тіла Христового, тому, що в любові співдіяла при народженні вірних у Церкві та сострадала під хрестом свого Сина Ісуса Христа, Спасителя світу.

Всі вірні християни, ціла Церква вітає Богородицю як визначного і зовсім виняткового члена Церкви, та вдивляється в Неї, як у взір та прегарний приклад чеснот. Християни завжди змагаються перемогти гріх і зростати в чеснотах і святості, тому й підносять вони свої очі до Марії, що для всіх вірних світліть прикладом чеснот. Бо Марія, що ввійшла глибоко в історію нашого спасіння, об'єднує в собі найважливі правди віри та їх віддзеркалює.

Свята Церква, поучена Святим Духом, обіймає Марію синівськими почуваннями як улюблену Матір. Пресвята Діва, від віків була призначена бути Матір'ю Божого Слова. Божим Провидінням Вона була призначена на землі бути матір'ю-кормителькою Спасителя світу. Вона Христа починаючи, породжуючи, викормлюючи, жертвуючи в храмі Отцеві та співтерплячи з Сином під хрестом, в особливий спосіб співпрацювала в ділі спасення послухом, вірою, надією та палкою любов'ю, щоб відновити надприродне життя людських душ. Тому, в надприроднім порядку, Вона є нашою Матір'ю.

І це материнство Пречистої Діви Марії триває, починаючи від її згоди, яку Вона дала в Благівіщенню і яку потвердила без вагань під хрестом, та триватиме аж до вічного спасіння всіх вибраних. Бо Вона, коли була взята до неба, не перестала в різний спосіб заступатися за вірних. Своєю материнською любов'ю Вона далі дбає про всіх,

за яких Ісус Христос зложив жертву крові, а які ще знаходяться на дорозі життя в різних небезпеках і журбах, доки не дійдуть до щасливої батьківщини – Неба. Тому то Пресвята Діва величається титулами заступниці, помічниці, покровительки, прибіжниці, помічниці.

Наш Український Нарід від найдавніших часів свого християнства мав особливіше почитання Пресвятої Богородиці. Наші князі, від св. Володимира почавши, будували Божі храми в її честь. Наші церковні й державні мужі посвячували наш нарід, піддаючи його її материнській опіці; ще 1037 року Український Нарід – перший з усіх слов'янських народів – устами князя Ярослава Мудрого посвятив себе Божій Матері і вибрав її на свою Царицю.

Почитання Божої Матері, це одна з найкращих прикмет духа українського народу. Нема ні одної доби в історії українського народу, де в особливий спосіб не виступала б сердечна любов і ніжне почитання нашого народу до своєї Цариці, Опікунки й Матері. Упродовж сотень літ наш нарід разом із князями, королями, боярами й гетьманами спішив до стіп Божої Матері, щоб дякувати їй за ласки й опіку та просити помочі в гірких часах.

Упродовж місяця травня прославляймо Пресвятую Богородицю в наших церквах і в наших родинних домах. Берімо участь у богослуженнях на її честь. Серцем, душею й устами співаймо пісні, прославляючи нашу Небесну Царицю. Щиро з увагою слухаймо наук про Неї та тим скріпимо наше знання і віру про велич і славу і заступництво її Богоматеринства. Спішім до наших храмів цілими родинами – батьки і діти – і там разом віддаваймо себе її небесній материнській опіці, навчаймося з її чеснот краще провадити наше життя та ще більше зігриваймо свою любов до її божественного Сина Ісуса Христа.

**о. Северіян Якимшин, ЧСВВ,
Календар «Світла»**

РАДА УХВАЛИЛА ЗАКОН ПРО МОВУ

Андрій Ермоленко

Народні депутати ухвалили закон № 5670-д «Про забезпечення функціонування української мови як державної». Закон закріплює, що єдиною державною (офіційною) мовою в Україні є українська – і вона обов'язкова для органів державної влади і публічних сфер на всій території держави. Публічне приниження чи зневажання української мови буде підставою для притягнення до юридичної відповідальності. За навмисне спотворення української мови в офіційних документах і текстах або створення перешкод та обмежень у застосуванні української мови також каратимуть. Дія закону не поширюється на сферу приватного спілкування та здійснення релігійних обрядів. Крім того закон зобов'язує посадовців володіти державною мовою та застосовувати її при виконанні службових обов'язків. Також державна мова має використовуватися в освітній сфері і трудових відносинах, у медичній сфері, обслуговуванні споживачів, у публічних заходах, рекламі та в інших сферах. Президент П. Порошенко у коментарі зазначив, що ухвалення закону про мову – це історичне рішення, яке стоїть поряд з відновленням української армії та отриманням автокефалії ПЦУ. (Українська правда)

ЛЬВІВЩИНА ЄДИНА

Якщо у першому турі Володимир Зеленський здобув більшість голосів виборців у всіх областях за винятком трьох галицьких, то в другому турі він зумів іще додатково привабити Івано-Франківщину та Тернопілля. Єдиний регіон, де Зеленського не підтримали, – Львівщина: 34,19% у Зеленського проти 63,07% у Порошенка. (Збруч)

РІШЕННЯ СУДУ ЩОДО НАПАДУ В ПЕРЕМИШЛІ

Польський суд визнав винними всіх 20 обвинувачуваних у тому, що вони навмисно перешкодили греко-католицькій релігійній процесії у Перемишлі в червні 2016 р. Суд зазначив, що зловмисники образили учасників процесії з огляду на їхню українську національність, публічно зневажили, вживаючи вульгарних слів, перешкождали людям, які знаходились на чолі процесії, не даючи їм можливості продовжувати ходу. Винні отримали покарання терміном від 6 місяців до року і двох місяців обмеження волі у вигляді виправних громадських робіт (від 30 до 40 годин на місяць). Щорічна процесія з Перемишля до Пикуюльського цвинтаря пов'язана з ушануванням пам'яті понад двох тисяч інтернованих українців, вояків і старшин Армії УНР та полонених вояків УГА. 2000 року перенесено туди прах 47 бійців УПА, що загинули 1946 року в Бірчі і Лішній. (Наше слово)

МОСКОВЩИНА ІЗОЛУЄ СВІЙ ІНТЕРНЕТ

Державна Дума Росії ухвалила законопроект про т.зв. суверенний інтернет. Згідно з ним, російська влада зможе контролювати точки з'єднання інтернету в країні з зовнішнім світом та за потреби відключати російський сегмент від світового інтернету. Технічні засоби зможуть фільтрувати трафік і блокувати заборонені в Росії ресурси. (Новинарня)

ВІРШІ ЖАДАНА У СПИСКУ РЕКОМЕНДОВАНИХ

The New York Times Book Review включила книгу віршів Сергія Жадана «Те, чим ми живемо, те, заради чого вмираємо» у список рекомендованих книг 2019 року. Книга у перекладі Вірляни Ткач та Ванди Фіппс вийде друком в Yale University Press. Видання охарактеризувало збірку як «вибрані вірші, що вивчають культурний ландшафт пострадянських руйнувань». Письменник живе і працює в Харкові. (5 Канал)

ГРАФ У МОНАШОМУ КАПТУРІ

У музеї історії релігії у Львові представили виставку «Граф у монашому каптурі». Блаженний отець Климентій Шептицький, присвячену 150-річчю від дня народження архімандрита УГКЦ, Праведника світу. Експонували численні світліни о. Климента – рідного брата митрополита Андрея Шептицького. Світліни з фондів музею, історичного архіву, колекції родини Шептицьких із Польщі, приватних збірок монахів УГКЦ. Серед них унікальні світліни за життя Отця, зроблені у родинному помісті графів Шептицьких у Прилбичах, у Ватикані, Австрії,

Польщі. Представлено також архівні документи, зокрема посвідчення, видане кардиналом Йосифом Сліпим архімандритові Климентію для урядових переговорів у Києві й Москві у 1944 р. Також представлена пам'ятка висвячення ієромонаха Климента у 1915 році в Хорватії. Експоновано ікони, портрети о. Климента, а також його особисті речі: капелюх, священничий одяг, столове срібло з монограмою «KS», окуляри, хусточку, свиту, годинник. Все це вдалося зберегти монахам і приватним особам після арешту архімандрита Климента 05.06.1947 року. 17.11.2019 р. виповниться 150 років від дня народження блаженного Климента Шептицького. Верховна Рада ухвалила постанову про вшанування цієї постаті на державному рівні. (Радіо Свобода)

СТРАШНИЙ СОН ПАТРІОТА

▼ Продовження. Початок на 1 стор.

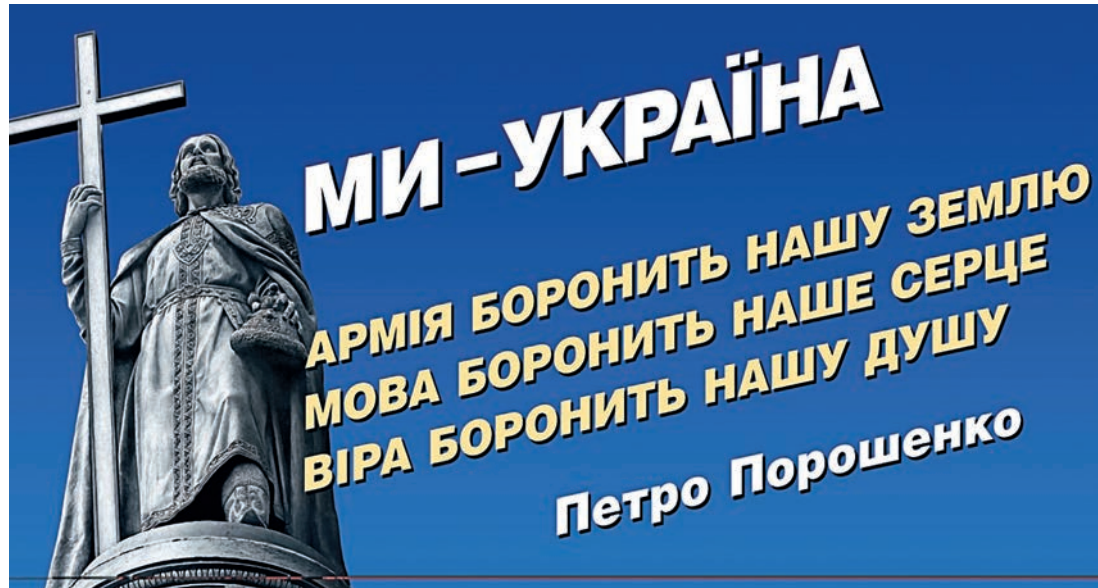
А також за Порошенка у 2014-му – просто тому, що на вагання тоді не було часу. Цього року я не голосував, бо був надто далеко від виборчої дільниці. Але якби був ближче, то напевно проголосував би у другому турі за Порошенка. Не тому, що вважаю Зеленського катастрофою (час покаже, – американці мають для таких ситуацій гарний термін: benefit of doubt), і не тому, що вважаю, ніби за «армію, мову, віру» Порошенкові варто пробачити усе інше. Мені, правду кажучи, просто боязно в умовах війни експериментувати, міняючи відоме і загалом помірне «зло» на невідоме і вкрай сумнівне «добро». За мирних

Його поразка показала, однак, обмеженість електоральної бази «свідомого українства» та потребу доповнити ідентичнісний дискурс дискурсом модернізаційним.

обставин я радо викреслив би обох: одного – за його жлобські кадри, другого – за його жлобський «гумор».

Та всі ці «якби» вже не мають значення. Маємо, як завжди, те, що маємо – тобто те, що самі собі, – усі разом, включно з Петром Олексійовичем, зробили. Не очистили владу (і правосуддя!) після Майдану, не обрали нормального парламенту восени 2014-го, не змусили власних обранців, включно з президентом, виконувати свої ж таки, на папері записані, обіцянки. Не назвали війну – війною, ворога – ворогом, колаборантів – колаборантами. Не закрили кордонів, не припинили торгівлі й не обірвали ганебного транспортного сполучення. Всі хотіли бути лише трішки вагітними. Президент за це вже розплатився, ми на черзі.

Я не вважаю, що Зе побіжить здаватися Путінові, тобто укладати «мир» на його умовах. І не вірю, що він відмотає назад усі заборони й обмеження на путінську пропаганду й пропагандистів, котрі, зрештою, і з цими обме-

«Армія, мова, віра, геть від Москви» – основні гасла виборчої кампанії П. Порошенка

женнями почуваються в Україні цілком непогано. Хоч би ким була ця особа, яку народ України обрав собі президентом, вона не всевладна і не всесильна. Я маю на увазі не лише продажний парламент і ще продажніших суддів, із якими, хоч би там як, а доведеться і домовлятися, і торгуватися; я маю на увазі також суспільство, досить різномірне і досить критичне щодо будь-якої влади; олігархів, які навіряд чи погодяться з лідерством, чи, тим більш, монопольною роллю якогось-небудь Коломойського; і, звісно ж, міжнародних партнерів, які досить швидко пояснять нашому «пиксельному» президентові різницю між віртуальним світом 95-го кварталу та реальним світом гібридної війни, геополітичних протистоянь та фінансових зобов'язань. Навіть Янукович мусив це зрозуміти (хоч і не до кінця, на жаль), і навіть йому, із куди зубастішою, ніж у Зе, зграєю, довелося потратити кілька років, щоб опанувати усі структури й потоки (теж, на щастя, не до кінця).

Путін, звісно, може якийсь час втішатися перемогою над своїм особистим ворогом Порошенком, от тільки з новим президентом навряд чи буде простіше: і Донбас йому на своїх умовах навряд чи впакуєш, і страшного «карателя», очільника хунти з нього не зліпиш, і на злісного антисеміта й гонителя рускоязичних він ну ніяк не тягне. А те, що укр-президент – лише комік із телевізора, так і сам Путін – створіння суто телевізійне, піксельне, не надто освічене,

зате приклатньононе, тож поєдинок двох різножанрових телезірок може бути доволі цікавим.

Зле у цій ситуації не те, що Зеленський на президентській посаді накоїть чогось там страшно й незворотнього, а те, що (а) наш політичний клас деградував до жалюгідного рівня, свідком якого ми стали у другому, та, власне, й у першому турі; (б) наше суспільство виявилось куди більш інфантильним, совковим і патерналістським, ніж нам би хотілося думати після Майдану; і (в) Росія безперешкодно провела в Україні чергову спецоперацію – куди успішніше, ніж у Штатах, Британії чи Німеччині. Про роботу агентів у соцмережах, сподіваюся, ще напишуть спеціалісти; ми ж можемо наразі констатувати найочевидніше: протягом кількох років рос-пропаганда за сприяння місцевих корисних ідіотів розкручувала два взаємопов'язані наративи: про тотальне зубожіння («тарифний геноцид!») та про повсюдну корупцію («ще гірше, як за Януковича!»).

Насправді жоден серйозний економіст або соціолог не підтвердить вам цих облудних тез, навпаки – з конкретними цифрами вони вам покажуть, що матеріальний добробут наших співгромадян перевищив уже довоєнний (2013) рівень, і що корупція нині принаймні на 6 мільярдів менша, ніж «за Януковича», – але чи бачили ви цих серйозних економістів або й соціологів у наших мас-медіях? В одному з досліджень я помітив цікавий феномен: на запитання «як час-

то вам доводиться брати або давати хабара?» більшість відказує: рідше, ніж раніш. Але ця ж сама більшість одноставно стверджує, що корупція загалом по країні зросла – просто тому, що кожного дня їх у цьому переконують медіи.

Те, що навіть у Галичині провокаторська фраза «кто-угодно, тільки не Порошенко» здобула собі стільки прихильників, спонукає значно тверезіш поглянути і на національну самосвідомість нашого «Г'ємонту», і на громадянську самосвідомість населення загалом. Зеленський переміг суперника в усіх регіонах і областях (крім Львівської); це могло б тішити, вказуючи принаймні на подолання традиційних регіональних поділів, за якими криються поділи ідентичнісні. Але так би було, коли б виборці проголосували за певну платформу, програму, систему цінностей, а не просто за «пикселя», про якого відомо лиш те, що він – не Порошенко. Соціологи стверджують, що Зеленського підтримали люди з кардинально відмінними поглядами, об'єднані лише медійно індукованою неприязню до чинного президента. Тож тепер будь-яке рішення нового лідера неминуче відштовхуватиме частину виборців, які вкладали в його голограмний образ свої власні уявлення, несумісні з його реальною суттю.

Високий відсоток – це піррова перемога, адже великі сподівання зазвичай закінчуються великими розчаруваннями. У цьому переконався свого часу Леонід Кравчук,

переконався не так давно Віктор Ющенко, а ось тепер і Петро Порошенко. Хоч варт віддати йому належне: він був найкращим з усіх попередників і заслужив трохи більше, ніж 25%. Його поразка показала, однак, обмеженість електоральної бази «свідомого українства» та потребу доповнити ідентичнісний дискурс дискурсом модернізаційним. Український проект виграє у малоросійського лише тоді, коли асоціює себе з модерністю, тобто з «Європою», яка виглядає цивілізаційно привабливішою, ніж Росія (а саме з нею себе традиційно асоціює проект малоросійський). Теоретично Володимир Зеленський може переорієнтувати свій малоросійський проект на Європу і таким чином зміцнити свій ідентичнісний дискурс модернізаційним. Але для цього не досить риторики, потрібна справді кардинальна перебудова («європеїзація») національної економіки, політики, правової системи тощо. Чи захоче і зможе Володимир Зеленський очолити цей процес, спираючись насамперед на громадянське суспільство, а чи стане лише зручним прикриттям для конкурентного олігархічного клану?

Мені б хотілося вірити в перше, але куди ймовірнішим виглядає друге – як з огляду на загальну совковість самого Зеленського, так і на відому всім захищеність його головного спонсора. Хоч як це парадоксально, але для свідомого українства другий варіант оптимальніший. Бо тоді залишається шанс поєднати свій ідентичнісний дискурс з модернізаційним і таки утвердити український проект на противагу малоросійському як привабливіший через те, що модерніший, а не через те, що «український». Якщо ж трапиться диво і Зеленський реалізує свій малоросійський проект як справді модерний, тобто європейський, перспективи українського проекту, принаймні на схід від Збруча, стануть такими ж примарними, як і перспективи кельтського проекту в Республіці Ірландія. Саме час тоді буде галичанам зацікавитися досвідом Каталонії чи провінції Квебек у Канаді.

Микола Рябчук, «Збруч»

МИТРОПОЛИТ ЕПІФАНІЙ У ЛЬВОВІ

Глава Православної Церкви України, митрополит Епіфаній, не бачить небезпеки розділення вже об'єднаного православ'я в Україні. Про це він сказав у Львові під час першого архипастирського візиту. Він заявив, що сьогодні Росія намагається зашкодити процесу створення єдиної Української Православної Церкви.

Митрополит ПЦУ Епіфаній провів у Львові богослужіння, зустрічі з вірними, представниками місцевої влади, молоддю. Хоча у місті Лева він не вперше, але це був його перший візит як глави ПЦУ. За чисельністю вірних Львів є центром греко-католиків і саме вірні УГКЦ найбільш позитивно поставились до надання томосу ПЦУ. На Львівщині найбільш активно громади УПЦ (Московського патріархату) переходять до об'єднаної ПЦУ. А за-

галом на теренах західної України понад 500 парафіяльних храмів заявили про перехід до ПЦУ.

«Москва ніяк не може заспокоїтися і до кінця сприйняти, що ми отримали томос, що є автокефальною православною Церквою. Для них це, певною мірою, є катастрофою. Будуть намагання, щоб нас зруйнувати зсередини. Те, що і бачимо в нашій українській державі», – сказав предстоятель ПЦУ.

«На Сході України фізично Росія не може просунути далі, бо ми маємо потужну українську армію, українських захисників, які є духовно сильними. Путін побачив, що фізично нас здолати неможливо, тому зараз, коли ми обираємо главу української держави, є намагання з боку Росії розділити нас зсередини», – зазначив митрополит Епіфаній. [...]

ЦЕРКВА І ДЕРЖАВА

Під час спілкування з журналістами митрополит Епіфаній говорив про те, що об'єднання україн-

ського православ'я відбуватиметься лише згідно з рішенням вірних, що держава не повинна втручатись у цей процес, а має лише забезпечувати права релігійних громад.

«На сході України більш складна ситуація, аніж на заході. Ми хочемо, щоб цей процес був добровільний, без примусу. Томос наданий і він ніколи не буде відкликаний. Впливають із боку російської держави і російської Церкви, певною мірою, на процес, який відбувається в Україні, щоб посяти сумнів у душах вірних, що мовляв не треба приєднуватись, бо томос буде відкликаний. Це неправда, рішення Вселенського патріарха не відкликається, це навіки», – наголосив очільник ПЦУ.

Чи можливий в Україні сценарій створення державної Церкви? Відповідаючи на це запитання Радіо Свобода, митрополит Епіфаній сказав: «В Україні це неможливо, ми не допустимо цього, не хочемо бути державною Церквою. У цьому напрямку про-

вокує російська держава і російська Церква. Ми ніколи не будемо державною Церквою і не є такою, ми не користуємось особливими благами з боку української держави, не отримуємо жодного фінансування з боку держави. До об'єднання ми звикли жити скромно, на відміну від наших братів з РПЦ. Тому для нас нескладно, якщо нас держава не підтримає взагалі, а особливо фінансово, бо ми ніколи не опирались на підтримку української держави. Маємо державу і свою незалежну українську Церкву. Ми покладаємось на підтримку українського народу, бо служимо Богові й інтересам українського народу».

Митрополит Епіфаній розповів, що сьогодні ПЦУ намагається порозумітись і налагодити діалог із помісними Церквами світу, зокрема з Польською Православною Церквою, яка не визнає українську автокефалію. «Декого лякають, когось спонукають, на інших впливають. Бо до цього РПЦ мала вплив

на певні помісні Церкви, але, не справившись із завданням (недопустити автокефалії, надання томосу українській Церкві), Росія намагається зараз привнести розкол у світове православ'я, організувати розподіл на ті Церкви, які підтримують російську Церкву і ті, які підтримують Вселенського патріарха. Але я вірю в те, що цього розколу в православному світі не буде. Ми зараз бачимо, що думка Церков, які на початку були негативно налаштовані до української автокефалії, зараз трансформуються», – наголосив митрополит ПЦУ Епіфаній.

Галина Терещук,
Радіо Свобода

XI

Служити в армії я хотіла давно. Тож уже після 9-го класу вступила у військово училище в Тернопільській області. Два роки провела там. Жили, як у казармі, вчилися: стройова, ази військової справи... Після закінчення навчання хотіла здобувати вищу військову освіту, але трішечки не вийшло, тож я вирішила йти служити на контракт.

Це було не так просто – довелося постаратись, бо мені, як і багатьом жінкам, одразу запропонували: або кухарем, або зв'язківцем. Але в мене характер бойовий, тож і посаду хотілося бойову. Довелося складати іспити – фізпідготовку. Думаю, рідко хто, приходячи у військкомат, здає фізпідготовку, але мені довелося. Здала, і мені дали відношення у 53-тю бригаду. Спершу мала бути снайпером, але тут знову сюрприз – в «учебці» сказали: «Ні, снайпером ти не підеш. Будеш кулеметником або їдеш додому». Додому – це було не про мене, тож навчалася на кулеметника. Трішки більше місяця провчилася, приїхала в бригаду. І вже там комбат вийшов особисто зі мною і подивився, як я працюю з гвинтівкою, що про неї знаю, що можу. Після того він сказав, що так, є задатки, і відправив мене вчитися уже на снайпера.

Я потрапила в армію влітку 2016-го. У мене такий стиль «пацанки»,

ОЛЕКСАНДРА ОСИПЕНКО («КОТ»)

53-тя окрема
механізована
бригада
ЗСУ

тож хлопці не всі одразу розуміли, що я – дівчина. І це мені зіграло на руку, бо до мене почали як до молодшого брата ставитись. Часом, звісно, бувало, говорив хтось, що дівчині на війні не місце, але дуже рідко, бо вони бачать, як я працюю. Певний час я пробула в розвідці, але зараз я вже у піхоті. Мені тут подобається навіть більше, бо, як правило, наша розвідка сидить трішки далі від епіцентру подій, а мені хочеться бути в їх центрі.

Перша моя ротація в зоні АТО була у Зайцевому, під Горлівкою. Коли ми тільки заїжджали туди, нас уже чекали сюрпризи. Їхали ми пізно ввечері, в нашому «шишарику» сиділи люди, а в наступному їхали наші речі. І в ту, другу, машину влучили. На той момент я ще не розуміла, що до чого і що це була за зброя, але коли в машину влучив снаряд, ми усвідомили, що все – спокійне, розмірене життя для нас закінчилося.

З місцевими на своїх позиціях я не спілкуюся. Це для мене табу. Тому що були не раз негативні випадки, тож я намагаюсь триматися на віддалі. Так, бували випадки, коли вони до нас приходили, просили про якусь допомогу чи дати їжі, то ми по змозі допомагали і ділилися чим могли, і взамін, ясна річ, нічого не брали.

Продовження на 6 стор. ▼

ОЛЕКСАНДРА ОСИПЕНКО («КОТ»)

▼ Продовження. Початок на 5 стор.

Після навчання я прийшла у розвідзвод як снайпер. Хоча мій перший постріл в АТО був взагалі з іншого типу зброї – з СПГ (станковий гранатомет. – Авт.), хоч я й була кулеметником. Там, у Зайцевому, було по-різному. Періодично було тихо, траплялися й «гарячі» дні. Працювали по нас здебільшого міномети, кулемети, ДШК. Відстань між нами була невелика – 400–500 метрів. Пару разів з'являлися диверсійно-розвідувальні групи, ми їх помічали, припиняли їхні вилазки, і, в принципі, це майже не повторювалося.

Потім була Світлодарська дуга. Там нас також противник зустрів дуже «тепло». Наші попередники показали, де ми маємо поселитися, ми закинули туди свої речі. І десь через півгодинки після того почався конкретний арт-обстріл, і хвилин через 10 цього обстрілу в нас більше не було місця, куди селитися. У перші дні, коли ми заїжджаємо, в нас завжди сильні обстріли, і такі самі – коли виїжджаємо. Коли ми були на Світлодарській дузі (я тоді ще була в розвідці), ми виходили на бойові завдання, робили невеличкі капості ворогу.

Третя ротація – Луганщина, неподалік від Попасної – Новотошківське, 29-й блокпост. Тут селище було не так далеко, тож і вони були трішки «спокійніші». Артилерія, звісно, по нас працювала, але не так активно, як по тому ж Троїцькому, важке озброєння використовували рідше. У Троїцькому били і по мирних мешканцях. Якось, було, 120-міліметрова міна прилетіла у двір до місцевих, і один хлопець загинув (віку його не знаю, але казали, що неповнолітній), а бабусю сильно контузило. Моя ж робота – ходити на пост, стежити, щоб ніхто не підійшов. Під час боїв я зараз здебільшого працюю з СПГ. Коли мені показали, як із ним працювати, а далі трохи практики – і почало вдаватися стріляти досить прицільно. Звісно, вийшло не з першого разу, але після 2–3 пострілів уже виходило. Після першого, здається, навіть трішечки контузило – постріл дуже сильний. Але зараз уже звикла.

Звісно, страх був. У мене чомусь перед боєм він є, але щойно починається – зникає, думки стають абсолютно сконцентрованими, я наче дивлюся на себе збоку і дію адекватно ситуації. В нас бувають новачки, і я помічала, що багато з них можуть розгубитися. Їх намагаються чи відсіяти, чи контролювати, чи коригувати, щоб під час бою їм було легше. Страшно, звісно, але під час бою треба страх кудись подіти, інакше бій буде безрезультатним.

Мені подобається моя робота, подобається бути на передовій лінії. Найбільше запам'ятався один обстріл у Троїцькому, він мені досі час від часу такими «картинками» згадується. Почали стріляти, нічого такого, все як зазвичай – стрілотня, міномети. Хлопці з

Андрій Іваниченко, «Степ під час війни»

бліндажа повибігали. А я тільки-но перейшла до них у піхоту з розвідки. Обов'язків на випадок бою за мною ще не закріпили і з якої зброї працювати, не сказали. Спершу думала залишитись у бліндажі, а потім вирішила: «Ні, побіжу до своїх, допомагатиму хоч якось на позиції – хоча б патрони підносити». І щойно я вибігла, секунд 10, мабуть, пройшло, почула свист, і в той самий бліндаж, де я перед тим сиділа, влучив снаряд. Для мене це було шоком – добре, що вибігла, живу далі. Взагалі, як на мене, часом в окопі безпечніше, ніж у бліндажі, хоча б через площу ураження у випадку влучання снаряду.

Звісно, війна мене змінила: я стала більш жорстка, мабуть, більш запальна. Іноді могу шугонутись відзвичайної петарди. Хоча розумію, що йду по центру абсолютно мирного міста, але якийсь гучний ляскіт – і в мене автоматична вже реакція – присісти. Якось у Харкові так було – люди на мене дивились як на навіжену. Але нічого, з цим треба боротись, і, звісно, в мене це вийде.

Є й позитивні моменти. В мене тепер, мабуть, як і у всіх бійців, купа знайомих по всій Україні, мало не у кожному її куточку. І вони будуть раді мене бачити. Ми постійно зідзвонюємось, дізнаємось один в одного, як справи. Багато з них, ясна річ, хочуть повернутися після «дембеля» назад у свої підрозділи, де їх розуміють, люблять і цінують. Бо на «гражданці» такого, звісно, немає. Оця згуртованість колективу, абсолютна довіра і впевненість у своїх побратимах... Ти знаєш: раптом що – вони допоможуть.

На «гражданці» таке нечасто зустрінеш. Тут нас майже не розуміють. Зайшла якось у свою школу, десь із півроку тому, і багато моїх колишніх учителів говорили мені: «Ти що, як ти можеш убивати людей? Навіщо тобі це? Що, більше

нікому йти?» На це в мене проста відповідь: «А хто, як не я?» От один з моїх учителів сказав: «Ти – придурок. Навіщо ти туди пішла?» А я його запитала: «Якби не було таких придурків, що було б зараз із вами?»

Мама була проти, вона й зараз не надто підтримує моє рішення, звісно, хоче, щоб це все закінчилося, хоча б для мене. А як я можу все кинути і жити спокійним життям, тим більше зараз, коли багато моїх знайомих і друзів там? Вони там, а я буду сидіти десь далеко? Думаю, війна – це вже назавжди. Особливо з огляду на мою професію. Зараз у моїй уяві часто постають «картинки»: ті самі люди, які померли від моєї руки. Є ті, хто просто в очі називає мене вбивцею. Це зачіпає за живе, але я вже змирилася, звикла, вже нормально.

Перший раз вистрілити було дуже непросто. Після першого «200-го» ворога було дуже не по собі. Дало воно по мені трохи. Іноді думала, що це – теж жива людина, яка так само ходила, дихала, пила, їла, в нього була сім'я і, можливо, діти. Але один снайпер мені допоміг із цим упоратись. Він сказав: «Сприймай їх як мішені, цілі. І не думай надто про це». Звісно, з другим, третім було вже легше...

Здебільшого я працювала зранку і ввечері. Бувало, виходила вночі, годині о третій, щоб на світанку вже бути на місці й працювати. Вони ховаються, але все ж виходять часом... Звичайного солдата снайпер рідко зачіпає. І я теж. Головна ціль – ті, хто командує. Якщо уважно придивитися, видно, хто найбільше розпоряджається. Якщо спостерігати за ними кілька днів, то можна безпомилково визначити, хто з них командир, а хто – простий солдат. У мене був випадок, коли довелося «втягати» головного за допомогою рядового. Солдату просто поцілила в ногу,

а командир... А командира їхнього вже немає. Бо поранений солдат буде кричати, збіжаться інші, й командири передусім... Бували випадки, коли свідомо лише ранила, не вражала насмерть. Зараз уже я звикла, зараз для мене це робота. І зараз часто зринають картинки «за секунду до», коли вони ще живі...

Часом бачиш результат роботи, часом ні – тоді дізнаєшся про нього з перехоплень. Або ж із соцмереж. Бо вони теж пишуть про своїх загиблих – де й від чого помер. У Троїцькому якось трапився випадок уночі. Проти нас були снайперські пари. Мене врятував бруствер. То стріляла дівчина-снайперка. Я помітила вогонь, зрозуміла, звідки вона стріляла, і відповіла з крупнокаліберного кулемета. Що це була дівчина, я дізналася пізніше, з їхніх зведень. Це, напевно, була єдина людина, яку мені стало шкода. Про неї написали пост-некролог – у неї було кілька дітей, і нікого з родичів більше в них не залишилось. І ось це мене зачепило – що там залишилися без матері діти.

Я розумію, що зі мною теж може це статися. Думка, що в будь-який момент можуть убити чи поранити, – з нею я вже за ці три роки змирилася. І це тепер допомагає в бою. Так, ти розумієш, що це може трапитись просто зараз. Так, усі ми не вічні. Але емоції не повинні брати гору над розумом. Нещодавно загинув мій побратим, з яким ми у Троїцькому не раз бували разом на виходах. Це, напевно, найважче для мене на війні – втрачати. Перша думка одразу: «Краще б мене, а не його». Бачити смерть, а потім ховати людину, з якою ти поряд спав, їв з однієї миски, – це дуже важко. Але так накопичується злість і ненависть до ворога, і хочеться помститися.

Коли я йшла в армію, я сильно змінила зовнішність, стиль. По-перше, я обрізала волосся. Було довге. Але я ж розуміла, що будуть залицяння з боку хлопців, тож вирішила бути максимально схожою на них. А зараз я ще й сама кардинально помінялась, одягаюся здебільшого в спортивному стилі, й навіть на вулиці мене часом плутають із хлопцем. Звісно, однаково, є так би мовити, «прихильники», але для мене вони всі – виключно побратими. Інших варіантів для мене бути не може.

Що буде далі, я зараз не загадую. Я навчаюся на митника. Після закінчення контракту хочу зробити перерву, побути вдома, прийти до тятя, звикнути знову до мирного життя. Все ж таки війна впливає і на голову, й на психіку, і на здоров'я. Треба трохи перепочити. Але навіть у відпустці я раз на два дні телефоную своїм хлопцям. І доки буде така ситуація в нашій країні, швидше за все, повернуся назад.

**Фрагмент книги
Євгенії Подобної
«Дівчата зрізають коси»,
виданої у грудні 2018 р.**

НЕВІДОМІ СТОРІНКИ ЖИТТЯ Й БОРОТЬБИ ВЕЛИКОГО ГЕТЬМАНА (3)

20 березня виповнилося 380 років з дня народження Івана Мазепи. Час розставити крапки над «і» щодо цієї постаті, яка не має бути «суперечливою» в незалежній Україні. Продовження розмови з істориком Ольгою Ковалевською.

► Між Іваном Мазепою та Петром I було понад 30 років різниці у віці. Як склалися їхні стосунки до того моменту, який довгий час трактували як «зраду»?

О. Ковалевська: Коли у 1689 році в Московії відбувся державний переворот, Мазепа вагався, який бік йому прийняти – правительки Софії і Голіцина чи Нарішкіних та молодого Петра. Зрештою він зробив ставку на Петра I, і згодом для України це мало певний плюс. Чому? Бо Мазепа фактично одразу отримав можливість переукласти московсько-український договір. Якщо порівняти статті Коломацькі й Московські – це були дві великі різниці. Коломацькі – це один із найжахливіших договорів, який максимально обмежив автономію Гетьманщини, а в Московських статтях було суттєве послаблення. Наприклад, гетьман отримав право давати земельні володіння своїй старшині, що дозволяло повернути її на свій бік; було поновлено оренду як одне з найважливіших джерел наповнення скарбниці Гетьманщини, що давало їй певну економічну незалежність; московські воеводи суттєво не впливали на дії гетьмана.

Мазепа, з одного боку, погоджав Петру I (за це навіть нагородили отримував), та водночас діяв так, щоб московити не втручалися в справи Гетьманщини. Але реформи, які задумав московський цар, на пев-

Густав Седерстрем, «Іван Мазепа та Карл XII на Дніпрі після Полтави»

ному етапі стали настільки суперечити інтересам Гетьманщини і старшини, що не лише сам Мазепа, а й його оточення не хотіли з цим миритися. І саме старшина підштовхувала гетьмана до того, аби змінити протектора.

А потім з'явилося багато факторів, які дозволили це зробити. Для Петра I стало неабияким ударом, що Мазепа вирішив перейти на сторону Карла XII. Бо був абсолютно впевнений, що той залишатиметься йому вірним.

► **Ми підійшли до того, що довгий час називали «зрадою Мазепи». Але то ще питання, хто і кого насправді зрадив.**

Бо коли гетьман попросив у Петра I військової допомоги, той йому відмовив – обороняйся як можеш...

О. Ковалевська: Саме так. Мазепа намагався в умовах Північної війни максимально забезпечити Україну від того, щоб на її території велися воєнні дії. Козацькі полки брали участь у битвах на боці Московії, тобто Гетьманщина робила свій внесок у перемогу Петра I. Але потім ситуація склалася так, що Карл почав наближатися до кордонів Гетьманщини. І тут було два варіанти. Або він рухається на Смоленськ і далі на Москву, або заходить на територію Гетьманщини пере-

зимувати, щоб вирушити на Москву в більш сприятливий час.

У цій ситуації Мазепа чудово розумів: якщо Карл XII поверне на територію Гетьманщини, то вона як васал Москви буде територією ворога. Відповідно, шведський король на цих землях діятиме як окупант – здійснюватиме реквізицію продуктів харчування, фуражу для коней і взагалі чинитиме, що завгодно.

Мазепа дійсно просив у Петра бодай 10 тисяч війська, а почув у відповідь, що не отримає й десяти солдатів. Він зрозумів, що на допомогу московитів не варто розраховувати. А за нормами європейського пра-

ва, яке існувало на той час, якщо протектор порушив взяти на себе зобов'язання щодо васала (а це був саме той випадок – Петро відмовився забезпечувати захист від зовнішнього ворога), васал міг змінити протектора, що й зробив Мазепа.

Гетьман міркував, що заради інтересів народу варто заприязнитися з Карлом XII і краще скористатися цією ситуацією, ніж стати її жертвою. І справді, коли шведські війська з'явилися на території Гетьманщини, стосунки армії і місцевого населення вибудовувалися досить мирно і цивілізовано: шведи сплачували за зерно, харчі, фураж. І мирний люд це цілком задовольняло.

Коли Петро дізнався про перехід Мазепи на бік Карла, то зіграв на випередження. Почав швидко розповсюджувати грамоти і маніфести про Мазепу-«ізмінника» [зрадника], аби мирне населення вважало гетьмана «злочинцем». Задля цього поширювали різні плітки, наприклад, що Мазепа – таємний католик і хоче заприязнитися зі шведами, щоб передати православних під владу католиків. Такі інформаційні атаки мали свої наслідки. Населення почало чинити спротив Мазепі. Народ не пішов за своїм гетьманом.

► **Виходить, уже в XVII столітті Москва вела проти України «гібридну» війну із застосуванням фейків... (далі буде)**
Ліна Тесленко, «Новинаря»

XI

ПОМЕР ВАЛЕНТИН МОРОЗ

У ніч на 17 квітня у Львові відійшов у вічність відомий діяч українського національного руху, один з найрадикальніших його представників – Валентин Мороз.

Мороз народився в селянській сім'ї 15.04.1936 р. у с. Холонів, Горохівського р-ну, Волинської обл. Після закінчення школи вступив на історичний факультет Львівського університету, потім до заочної аспірантури (на очну не прийняли через незадовільну оцінку з історії КПРС). Працював тоді завучем і вчителем сільської школи, а з 1964 – викладачем Луцького, потім Івано-Франківського педінститутів.

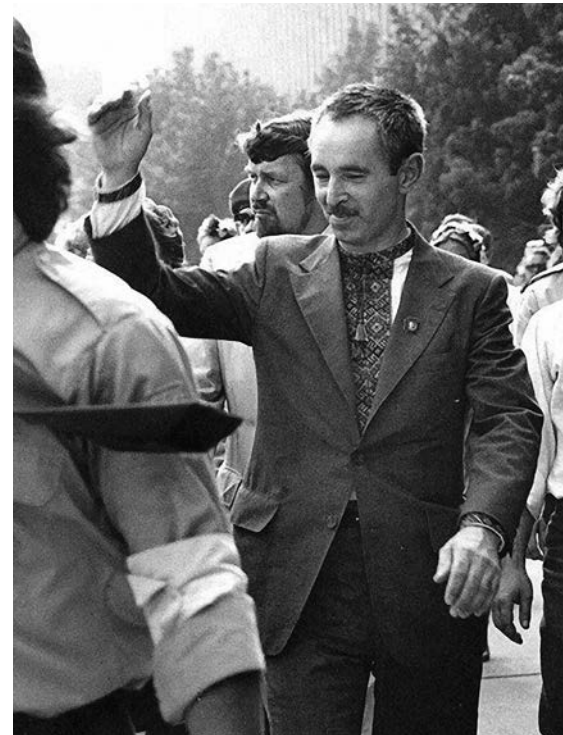
Заарештований у вересні 1965, засуджений за ст. 62 КК УРСР (антирадянська агітація і пропаганда) до 4 років таборів. Карався в Мордовії, звідки в самвидав виходить його «Репортаж із заповідника імені Берія».

Мороз вважав, що шістдесяті роки – це була перша хвиля українського відродження після довгої зими сталінізму, так би мовити, революція поетів. І головними фігурами цього відродження називав І. Дзюбу, Є. Сверстюка, А.

Горську. Ця перша хвиля дала продукцію у вигляді самвидаву. І увінчалася вона цілим меморандумом покоління – книгою І. Дзюби «Інтернаціоналізм чи русифікація?».

Після звільнення в 1969 пише статті «Серед снігів», «Хроніка опору», «Мойсей і Датан», які з'явилися в самвидаві і були прийняті українською інтелігенцією неоднозначно (зокрема, його різкий осуд зречення І. Дзюби, а також міркування про національну ідентичність).

Продовження на 8 стор. ▼

ПОМЕР ВАЛЕНТИН МОРОЗ

▼ Продовження. Початок на 7 стор.

...Коли говорять про москальських істориків, то першими у списку, як правило, фігурують Соловйов і Ключевський. Останній – цікавіший, а Соловйов з його величезними томами – дуже нудний... Але... Він мав доступ до головних архівів Московської імперії. І тому я читав його охоче в своїй молоді роки. Один факт – і все стане зрозумілим.

Десь у якомусь томі він цитує бюджет Московської імперії за якийсь там рік 18-го століття.

Рік я вже не пам'ятаю, цифри бюджету теж.

Але пропорції бюджету запам'ятав на-

завжди – пам'ятаю й тепер. Так-от: у

цьому бюджеті сума на підкупи була

більшою, ніж сума на артилерію!

І тоді я зрозумів, як історик, на-

завжди: головною «артилері-

єю» Московської імперії

завжди були підкупи.

[з книги Валентина
Мороза «Україна
в ХХ столітті».
Книга
третья]

Новий арешт
Мороза 01.06.1970,
особливо ж закритий
судовий процес над ним
з порушеннями законів,
а також жорстокий вирок
(14 років!), викликали го-
стру негативну реакцію не лише
в Україні, але й за її межами. Вищез-
гадані статті були інкриміновані Мо-
розу як антирадянські. Українська
інтелігенція дуже різко відреагувала

на без-
законня
й жорс-
токість суду
– було понад
40 протестів до
Верховного Суду
УРСР, у США й Ка-
наді відбулися демон-
страції біля радянських
посольств і консульств.

Мороз відбував тюрем-
не ув'язнення у Владімірській
в'язниці, його утримували в ка-
мері з карними в'язнями, які зну-
щалися з нього, а один так порізав
Морозу живіт загостреною ложкою,
що мусили його взяти до лікарні і на-
класти шви. Після цього, на прохан-
ня Мороза і дружини, його помісти-
ли в одиночну камеру, де він пробув
майже 2 роки.

Після закінчення тюремного
терміну Мороза відправили в табір
особливо суворого режиму в Мордо-
вію, де він брав участь у голодівках
і заявах протесту в річниці початку
репресій в Україні і т.п. Україн нетер-
пимі світоглядні засади та поведінка
деяких в'язнів, у тому числі й Мо-
роза, призвели до створення в 1977
р. на Мордовському «спецу» на гро-
мадських засадах комітету з трьох
осіб: священник В. Романюк, Е. Кузне-
цов і Д. Шумук. До завдань комітету
входило сприяти поліпшенню друж-
нього клімату між політв'язнями.
Комітет виніс сувору догану Мо-

розу за поведінку не гідну статусу
політв'язня. Мороза звинуватили
в розпалюванні національної ворож-
нечі (особливо щодо росіян і євреїв),
у неповазі до поглядів товаришів
по нещастю. Антисемітська позиція
Мороза кидала тінь на українських
дисидентів, які склали в таборі
більшість, і завдавала шкоди демо-
кратичному рухові взагалі, бо на За-
ході ім'я Мороза було дуже популяр-
не. Комітет вимагав піддати в'язня
Мороза загальному бойкоту і не зга-
дувати його імені в самвидаві та ін-
ших матеріалах.

**Нарешті після 5-місячної голодів-
ки в 1979, під тиском світової гро-
мадськості, влада обміняла Мороза
та ще чотирьох дисидентів на двох
радянських агентів КГБ.** Уночі з 27
на 28 квітня 1979 у Нью-Йоркському
аеропорту ім. Кеннеді представни-
ки радянських властей обміняли
п'ятьох політв'язнів: О. Гінзбурга,
Г. Вінса, В. Мороза, М. Димшиця
та Е. Кузнецова – на радянських гро-
мадян Черняєва та Енгера, колишніх
службовців ООН, засуджених у США
на великі терміни за звинуваченням
у шпигунстві.

Жоден з обміняних не знав
про це, згоди ні в кого не питали –
акція була оформлена як позбав-
лення громадянства з подальшим
видворенням із країни. 01.06.1979
р. у Мороза закінчувалася тюремно-
табірна частина покарання, йому
належалося ще 5 років заслання.

За кордоном Мороза зустріча-
ли як героя. Спочатку він оселив-
ся в Америці, викладав у Гарвард-
ському університеті (1979–1980),
видавав журнал «Анабазис» (1980–
1991), вів щотижневу радіopro-
граму в Торонто (1986–1991). Та-
кож намагався створити юнацьку
організацію Лицарі Святослава.
Однак його скандальна поведінка,
ексцентричність, безкомпромис-
ність відштовхнули від нього за-
хідну громадськість. Із плином літ,
принаймні судячи з інтерв'ю Моро-
за 1991 р., він став м'якшим і тер-
пимішим.

Жив у Канаді, працював радіо-
журналістом, приїздив на бать-
ківщину з лекціями «Україна у ХХ
столітті». Із січня 1991 Мороз жив
у Львові. У 1991–93 професор, за-
відувач кафедри українознавства
в Українському поліграфічному ін-
ституті. З 1993 – професор кафед-
ри українознавства Львівського
державного інституту фізкультури,
викладач політології Львівської фі-
лії Української академії державно-
го управління при Президентові
України.

Валентин Мороз – автор близь-
ко 30 книг. У день свого 80-річчя,
15.04.2016 р., презентував третю кни-
гу трилогії «Україна у ХХ столітті».

**Біографія написана
на основі інформації
Харківської правозахисної групи.
Подано за: «Історична правда»**

ХІ

БЕНЕДИКТОВІ ХVІ ВИПОВНИЛОСЯ 92 РОКИ

У Велику Суботу, 16 квітня 1927 року, в маленькому баварському містечку Марктль-ам-Інн на півдні Німеччини, в родині офіцера поліції Йозефа Ратцінгера народився син, який того ж самого дня був охрещений та отримав ім'я Йозеф Алоїз. Через 78 років, 19 квітня 2005 року, його обрано Наступником святого Петра і він взяв ім'я Бенедикт ХVІ. Сьогодні, передавши кермо Петрового човна своєму наступникові, він присвятив решту свого життя молитві за Церкву, за кожного з нас.

Після закінчення семі-
нарії у Фрайзінгу, 29 чер-
вня 1951 року Йозеф
отримав священниче руко-
положення. Через чверть
сторіччя, 25 березня 1977
року, святий Папа Павло
VІ призначив професора
богослов'я о. Йозефа Ра-
тцінгера Архиепископом
Мюнхена і Фрайзінга, 28
травня того ж року він при-
йняв єпископські свячен-
ня, а через місяць Папа під-
ніс його до кардинальської
гідності. 1981 року святий
Іван Павло II призначив

його префектом Конгрега-
ції Віровчення, яку він очо-
лював до 2005 року, тобто,
до обрання на Наступника
святого Петра.

Проминуло шість років
відтоді, як тепер вже вислу-
жений Папа зрікся Петро-
вого служіння та пообіцяв
безумовний послух та шану
своєму наступникові, вірно
дотримуючись свого слова.
Папа Франциск також гли-
боко шанує свого попере-
дника, як неодноразово за-
свідчив як у своїх промовах,
так і особистими жєстами,

відвідуючи його при різних
нагодах.

Також і 15 квітня, ввечері,
з нагоди початку Великого
Тижня, Папа Франциск від-
відав Бенедикта ХVІ в мо-
настирі «Mater Ecclesiae»,
щоб особисто скласти йому
великодні побажання. Зу-
стріч також стала нагодою
для Святішого Отця скласти
своєму попередникові щирі
привітання з нагоди 92-річчя.

Що можемо побажати
Бенедиктові ХVІ у цьому
контексті? Мабуть, того,
щоб він і надалі міг у спокої

переживати цей час, з усіма
плодами й radoщами, які
випливають із близькості
з Богом. І щоб це послання
радості й миру в приготу-
ванні до зустрічі з Господом
було сприйняте спільно-

тою Церкви як багатство.
Щоб всі ми відчували пло-
ди його молитви за нас,
щоб збагнули його духовне
служіння для Церкви.

**о. Тимотей Т. Коцур, ЧСВВ,
Радіо Ватикан**

ХРИСТІЯНСЬКИЙ ГОЛОС

CHRISTLICHE STIMME
Ukrainische Kirchenzeitung
Schönbergstrasse 9
D-81679 München

Inhaber, Herausgeber und Verleger: Apostolische Exarchie
für katholische Ukrainer in Deutschland und Skandinavien

D-81629 Postfach 86 02 69 Druck: Kolo UA-82100
Drohobytsch Tel. +380 3244 29060

Погляди авторів не завжди відповідають поглядам
редакції. Редакція в потребі скорочує і мовно
виправляє надіслані статті.
Газета виходить двічі на місяць.

Chefredakteur: Roman Kryk
Stellvertretender Redakteur: Bohdan Pidisetsky
Telefon: +49 (0) 89 997 28 38 11
Telefax: +49 (0) 89 997 28 38 4
christi.stimme@t-online.de;
ukrainische-kirche@t-online.de;
www.ukrainische-kirche.de

Річну передплату (Unkostenbeitrag)
46,- Euro переказати на conto: Apostolische Exarchie
LIGA-Bank München
Konto-Nr.: 40 21 03 257
BLZ 750 903 00
IBAN: DE 64 7509 0300 0402 1032 57
BIC: GENODEF1 M 0 5